

ДЕСИСЛАВА СТОЙЧЕВА

ВИЛНЮС МЕЖДУ ТАНЦА И ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Тридесести април следобед. След няколко часа Литва Влиза В Европейския съюз. Знамена, балони, музика от открити сцени. Специално са построени шатри с маси и столчета по централния булевард „Гедимино“, в които се продават специалитети от различни европейски кухни. На една от сградите виси голямо пано с надпис „Ние В Европа“ на латвийски и английски. Тази вечер ще има тържества на централния площад с музика, танци, фойерверки. Туристите пресичат бавно на пешеходните пътеки. Колите спокойно ги изчакват. Шофьорите не нервничат. Не натискат клаксоните. Не бързат. Поне пресичащите не го усещат. Многоброен поток от официално облечени родители и деца с балони се стичат към площада. Започвам да се питам дали ще има публика на официалното откриване в Националния граматичен театър. Но съмненията ми се стопяват, когато приближавам опашката пред централния Вход.

За втори път след Загреб през 2002 година Британският съвет организира извън границите на Обединеното Кралство преглед на съвременния английски танц под името „Следваща стъпка – 2“ (*Next step – 2*). Поканени са да участват тринадесет камерни танцови трупи с най-новите си представления. В последно време в Обединеното Кралство те са сред най-интересните и разнообразните в своите търсения. С радост установявам, че седем от тях вече са гостували на Салона на изкуствата и на Международния театрален фестивал „Варненско лято“ със съдействието на Британския съвет.¹

Прегледът ще бъде открит с най-новото представление на „Рангъм Данс Къмпани“ – трупата, която преди няколко месеца осъществи с балет „Арабеск“ съвместния проект „Паралелни светове“. Салонът на Литовския национален театър наистина е пълен.

Когато Огет Хюз от „Рангъм Данс къмпани“ постави „Вечност“ (*Aeon*) с „Арабеск“, публиката оцени способността на хореографа Уейн Макгрегър да изтръгва най-доброто от танцьорите и да ги довежда до ръба на техните физически възможности. И да им остава още много път до границата с невъзможното. Прегледът във Вилнюс

¹ Между гостувалите досега у нас британски трупи, които се представиха на фестивала във Вилнюс, са: „Рикошет Данс Къмпани“, посетила България със съдействието на Британския съвет за първи път през 1995 г. в Салона на изкуствата. Трупата има уъркшоп с български танцьори. През 1996 г. се провежда Вечер на модерния танц с участието на танцьори от „Амарант Данс Студио“ и балет „Арабеск“ в хореография на Анна Уилиамс и Дей-

се открива със спектакъла на „Рандъм“ – „Противоположни серии / Немезида.“² I част.“ (*Polar Sequences / Nemesis Part 1*). Трупата за пореден път доказва, че са новатори в съвременния танц. С творческа изобретателност „Рандъм“ използва новите технологии в своето изкуство. Визията от ек-

вид Уоринг от „Рикошет Данс Къмпани“. Друга трупа е „ВИ-ТОЛ Данс къмпани“, показала у нас представлението „... И само истината“ в Салона на изкуствата и на Международния театрален фестивал „Варненско лято“ през 1998 г. „Ръсел Малифант Данс Къмпани“ гостува в България през 1998 г. с представлението на Ръсел Малифант и Робърт Танион „Критична маса“. Двамата танцьори провеждат уъркшоп с български танцьори. Сътрудничеството им продължава и в съвместния танцов проект на Робърт Танион и Росен Михайлов „Вечерята“, чиято премиера се състои в Салона на изкуствата през 2002 г. „Уокър Данс Парк Мюзик“ са гости на Салона на изкуствата и на Международния театрален фестивал „Варненско лято“ през 2003 г. Правят уъркшоп с български танцьори и актьори. Световната премиера на „Сянка“ на хореографката Фин Уокър се състои в България през 2002 г. В изпълнение на „Кандуко Данс Къмпани“, участвали в същите фестивали. Световната премиера на „Трилогията“ на „Рандъм Данс Къмпани“ се състои в България през 2000 г., когато трупата гостува със съдействието на Британския съвет в София и в Европейския Месец на културата в Пловдив. През 2003 г. Одет Хюз, постановчик на „Рандъм Данс“, поставя „Вечност“ (част от „Трилогията“) на хореографа Уейн Макгрегър с танцьорите от балет „Арабеск“. Тази творба е част от представлението „Паралелни светове“ в репертоара на балет „Арабеск“ в момента.

² Немезида – мит. Богиня на отмъщението. – Бел. а.

рана би могла да съществува и самостоятелно, но в хореографията на Макгрегър тя е неотменна част от действията на танцьорите. На екрана се появяват черни и бели плочи. Приличат на черно-белите полета в една от градинките на Вилнюс, където възрастни и деца играят шах с огромни фигури. Но във филма те се превръщат в болничен коридор, който води към заключена врата. От екрана с майсторско осветление черно-белите плочи продължават и на сцената. Телата на танцьорите се преплитат върху пода с тъмни и светли квадрати, а въображението на публиката ги отнася към заключената врата на екрана. После там горе се появява балкон. Уж обикновен балкон. А под него на притъмнялата сцена двамата тъмнокожи „Ромео“ и „Жулиета“ се привличат, отблъскват, събират и разминават.

Визуалните картини и движенията на танцьорите се сменят с невъобразима скорост. Музиката преминава в кресченго. Имаш усещането, че сцената ще се взриви от неистовото напрежение. Огненият ритъм и горещата музика не могат да бъдат удържани. И наистина къщата на екрана избухва в пламъци. Секунди разруха. И тишина. От чигите се спускат два екрана. А между тях – високата фигура на гологлавия танцьор и хореограф Уейн Макгрегър. Движенията на неговото тяло могат винаги да бъдат разпознати. Той започва да се придвижва между няколко същества, приличащи на червеи на екраните. Няколко секунди. И изведнъж на тяхно място на екраните изплуват вълшебни малки феички. Зазвучава нежна класическа музика. Макгрегър притежава невероятния талант да провокира и

изненадва гледация. Преобръща действието в момента, в който си помислил, че знаеш накъде те води. С лекота и завидно чувство за хумор неговата хореография сменя бързо посоката. Започваш да се наслаждаваш на красивите движения и музиката на Пърсел. Но след малко той сякаш те изхвърля на улицата. Напълно различни визуални ефекти, осветление, музика, ритъм. Погледът ти едва успява да догони танцьорите – докато проследиш един, той вече е изчезнал в противоположния край на сцената. И това се случва с всички останали. Със скоростта на клип на MTV Макгрегър успява да задържи разглезеното зрителско внимание. Кара те не само да мислиш върху това, което той ти задава, но те оставя да откриеш и нещо за себе си. И за света. Много бързо сменя посоката на кораба и ти се чувстваш изгубен, но намерил пътя към себе си. Накрая всички танцьори са на земята в успоредни редици. Десет тела лежат и дишат. Гърдите им се повдигат и спускат в пълна тишина. И ти удивен откриваш, че дишането може да бъде танц. И то финал на една хореография.

Струва ми се, че в такава поза биха могли заслужено да отгъхнат и танцьорите на „Уокър Данс Парк Мюзик“ след края на „Мълчание на душата“ (*Silence of the Soul*). Новата хореография на Фин Уокър също предизвиква публиката да се замисли за неограничените възможности на човешкото тяло. Отново задъхан ритъм, смяна на точките на равновесие, издигане и приземяване на ръба на падането. Акробатична сложност и прецизност на изпълнението. Осъзнаваш, че ако някой от танцьорите пристъпи неправилно дори с няколко сантиметра, би могло да

фотограф Раби Дийтърс

„Рандъм Данс Къмпани“,
„Противоположни сериш“, 2003/2004

бъде фатално за партньора му. Крака, ръце, глави. Всяка част от човешкото тяло се превръща в мост, спасение, път за другия. Затаяваш дъх като при изпълнение на сложен акробатичен номер. Но едновременно с това не наблюдаваш танцьорите с напрежение и страх. А със спокойствие и възхищение. Разбираш, че лекотата на тяхното изпълнение се предава върху лекотата, с която публиката възприема тази сложна хореография. Седящите в залата не виждат никакво усилие при изпълнението на тази физически изтощителна постановка. Само танцьорите знаят с колко труд са постигнати тези прецизност и ефирност на изпълнението. Фин Уокър като Уейн Макгрегър проявява забележително чувство за хумор в своята хореография. Представлението започва с един изпълни-

мел, който изиграва кратко соло, застива в поза и започва да гледа публиката в пълна тишина. Няколко секунди. Доста секунди. Струва ти се, че минават часове. Той продължава да гледа леко усмихнато в салона. Някои от зрителите започват да се чувстват неловко. Прощумоляват на столовете. Тук-там се чува прокашляне. Може би мислят, че има технически проблем. Докато хореографката повежда публиката в действието с леко намигване. След малко разбираш, че всеки от танцьорите има свой стоп-кадър. Запомняш го с неговата ярка индивидуалност в характерна поза. Стоп-кадрите се появяват ненадейно и за все по-кратко време във вихъра на хореографията. Картините се сменят с такава бързина, че не можеш дори да преброиш колко души има на сцената. Тъкмо се отказваш да следиш всеки един от тях и точно тогава действието спира. Забавен каданс. До този момент интуитивно си долавял колко са сложни елементите, които изпълняват. Но едва в забавения каданс можеш да проследиш виртуозността на танцьорите. Като пианисимото на музикантите, които те карат да затаиш дъх, не за да чуеш тихите пасажи, а за да замълчиш пред таланта. Хореографията на Фин Уокър в това представление е в съревнование с авторската музика на Бен Парк, изпълнена от камерен симфоничен оркестър. Облечени в черно, ненаптрапчиво осветени, музикантите са разположени на малък подиум. Пред тях на авансцената, целите в бяло, са танцьорите. Като оживяла картина на талантлив художник. Композиторият-директор застива с палката, после оркестърът мощно нахлува в действието.

Двете изкуства, музиката и танцът, не се допълват. Те водят равнопоставен двубой. Двубой, в който няма победител, но публиката е спечелена.

Навлизането на други изкуства в представленията на тези трупи от Обединеното Кралство е закономерно, добре премерено и напълно основателно. Видеофилмът, както оркестърът на Бен Парк, има свой самостоятелен живот на сцената. Той не е визуален ефект, използван от хореографите за доусъвършенстване идеята на танцовия спектакъл. Филмът във „Върху къщата“ (*On the House*) на „Винсент Данс Тиътър“ продължава през цялото представление. Декорът на сцената е една прозрачна къща, направена сякаш от стъкло. Публиката стои права или седи на земята в кръг около нея. Може да се разположи по-близо или по-далече от къщата и да вижда всичко, което става вътре. Хореографията е изградена изцяло върху взаимоотношенията на момче и момиче. Те тичат около нея, карат се, преследват се, връхлитат през вратата, танцуват през прозорците, гонят се по покрива, падат на пода. Многобройни нюанси на техните взаимоотношения са затворени в стъклената къща. А на екрана историята на техните чувства е проследена в гонитбата им в гората. Филмът и хореографията на Шарлот Винсент са еднакво интригуващи. Обединява ги чувството за напрежение. Някаква тревога. Борба за надмощие между двамата герои. Зрителят се раздвоява кое действие да следи. Компромисно гледа към стъклената къща и после към екрана. Филмът няма звук. Докато в къщата участниците говорят, карат се, дори пропяват. Театралните елементи

„Ръсел Малифант Къмпани“, „Една Втора част / Два пъти по три / Избор“, 2003/2004

ти настъпват в много от танцовите представления.

В премиерата на „Рикошет Данс Продъкшънс“ „Това е твоят живот“ (*This is Your Life*) говорът и танцът са неразривно свързани. В хореографските диалози между участниците има звуци, реплики от ежедневието, подсвирквания. Говорът е активно изразно средство в спектакъла. Декорът са няколко неоновосветещи кутии с надписи: „Това е твоят дом“, „Това е твоеото семейство“, „Това е твоят глас“ ..., твоята работа... твоеото соло... „Рикошет Данс Продъкшънс“ поканват австралийската хореографка Люси Герин за новата си творба. Това е нейното първо представление с трупа от Обединеното Кралство. Люси Герин е позната от работата си с трупи като „Чънки Муув“ (*Chunky Move*) и проекта на Михаил Баришников „Уайт Оук Данс Проджект“³. Заглавието „Това е твоят живот“ изглежда малко декларативно, но много провокиращо. Самото

представление е изпълнено с чувство за хумор, непринуденост и е отворено към публиката. Дори на финала с последния неонов надпис „Това е твоята публика“ цялото осветление се пренася от сцената в зрителната зала. Публиката не чувства неловкост. Вече има достатъчно опит в приобщаването и в действието. Диалогът с нея е успешен. И тя заслужено възнаграждава танцьорите с дълги аплодисменти.

Преплитането на елементи от различните изкуства дава нов импулс за импровизация и творческа напревара между създателите на представлението. Постановките, които са лесно приспособими за пътуване в чужбина, разчитат изключително много на осветлението. То е в ролята на декор, на партньор, а понякога е и двигател на действието. Не случайно човекът, който създава „картините“ в тези хореографии е дизайнер на осветлението, а не само техническо лице. Рембрандговото осветление в мъжкия дует на хореографа Ръсел Малифант превръща танцовата миниатюра в стилна и изящна движеща се картина. Невероятна е ро-

³ *White Oak Dance Project* – от англ. букв. танцов проект „Белият дъб“. – Бел. рег.

лята на осветлението и при появата на женското трио в същия спектакъл „Една втора част / Два пъти по три / Избор“ (*One Part II / Two Times Three / Choice*). В три отдалечени точки на сцената се появяват три момичета. Двете са някъде в тъмното, когато започва танцът на първото. Завършва краткото си соло и застава в поза. Потъва в мрака, а в средата на сцената второто момиче продължава от тъмното движение на ръката на първото. Зрителят получава усещането, че момичето е само едно и по някакъв необясним начин се пренася във времето и пространството, като продължава да танцува. Една непрекъснатост на движението постигната чрез играта на светлината. Осветлението не е допълващ елемент, а неотменен компонент на хореографията.

В някои случаи светлината е дори действащо лице в спектакъла. Едно от най-забавните представления, включени в прегледа, се казва „Приказки за електричеството“ (*Electric Tales*). Водещият мотив, върху който е изграден целият разказ, е свързан с момента между посягането към електрическия ключ и фактическото изгасване на светлината. Монолози, диалози с публиката, светлинни ефекти и завидна танцова техника. Двамата артисти Том Родън и Пийт Шентън с тънко чувство за хумор и убийствена самоирония разказват една уж обикновена страшна детска приказка. В нея се преплитат реални случки. Във веселия и забавен разказ изведнъж се прокрадва болката от промените в живота ни, настъпили с навлизането на новите технологии. Така между другото единият от героите споменава,

че е изпратил sms на майка си по случай нейния празник. После признава, че не знае името на съседа си. Във въображаемата сцена на един ген без електрически уреди, техника или телефонен звън мечтата на единия актьор изглежда трогателно смешно – той иска да танцува гол на хълма. Неговият партньор бързо успява да го приземи в действителността. Целият диалог на двамата е редуване на реплики между тях и коментари с публиката. В театрално-танцовалното действие те си служат с много реквизит, който умело включват в разказа си. Оставаш с усещането, че едно от най-хубавите качества на танца е да забавлява.

Новаторство в съжителството на различните изкуствата, вдъхновяващи идеи, прецизност в техниката, запомнящи се хореографски елементи. Само за три дни човек наистина би могъл да се зареди с творческа енергия. Прегледът на английските трупи е програмиран само в един уикенд в рамките на Балтийския танцов фестивал. В залите – представления, навън – тържества по повод приемането на Литва в Европейския съюз. Един наситен с емоции уикенд. Затихват последните аплодисменти в залата. Загасват светлините на сцената. А навън вече всичко е грижливо прибрано. Няма го големия шах в градинката, няма ги шатрите, столчетата и масите по бул. „Гедимино“. Няма го дори огромното пано на сградата. Само колите продължават да спират пред пешеходната пътека. Булевардът е чист, осветен и тих. Градът заспива. Утре започва нов работен ден. „Това е твоят живот“, паметта ми закачиливо си служи с цитат.